

SAKSFRAMLEGG

Til:
Universitetsstyret

Møtedato: 9.3.2017 Sak:

Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT Norges arktiske universitet

Innstilling til vedtak:

1. Universitetsstyret vedtar Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT.
2. Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT skal være gjeldende fra 1. september 2017.
3. Det skal i løpet av 2017 utarbeides en handlingsplan for implementering av prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT.

Begrunnelse:

I Forsknings- og utdanningsmelding 2015 som ble behandlet av Universitetsstyret 16.6.2016, ble to styringssignaler vedtatt for videre utvikling og satsning innenfor forskningsdata:

- XV. UiT skal høsten 2016 etablere en overordnet policy for forvaltning av forskningsdata. Denne skal legge til rette for effektiv, forsvarlig og framtidsrettet forvaltning av forskningsdata.*
- XVI. Innen 2020 skal UiT ha etablert tjenester for lagring av alle typer forskningsdata.*

Et første utkast av *Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT* ble diskutert i Forskningsstrategisk utvalg i desember 2016. Forslag til prinsipper og retningslinjer har deretter vært på høring hos enhetene med høringsfrist 10. februar. Høringssvar er kommet fra HSL-fak, NT-fak, IRS-fak, Universitetsbiblioteket og Avdeling for IT. Alle høringssvar er vurdert, og det er funnet løsninger på områder hvor det var behov for klargjøringer.

Universitetsstyret forelegges med denne saken et sett prinsipper og retningslinjer på et område som er nytt for organisasjonen, og der det ennå gjenstår et stort arbeid før nødvendig infrastruktur, systemer, kompetanse, informasjon og støttetjenester er fullt etablert. Arbeidet med forvaltning av forskningsdata ved UiT Norges arktiske universitet startet i 2015, og har blitt utviklet som et samarbeid mellom Avdeling for IT (ITA), Universitetsbiblioteket (UB) og Avdeling for

forsknings og utviklingsarbeid (AFU). Første trinn i satsningen var klart med lanseringen av *UiT Open Research Data* 1. september 2016. I tilknytning til *UiT Open Research Data*, som er UiTs arkiv for åpne forskningsdata, tilbyr Universitetsbiblioteket kurs og støttetjenester for arkivering av forskningsdata. Tilsvarende tjenester skal utvikles for hele policy-området.

Forvaltning av forskningsdata er nå et omfattende satsingsfelt innenfor forskningssektoren. UiT var tidlig ute med etablering av TROLLing (åpen database for kvantitative lingvistikkdata som kan benyttes av hele verden; sommeren 2015). Flere av de andre universitetene er nå i gang med de samme utviklingsområdene som UiT. Nasjonalt er UiT den første UH-institusjonen som har etablert en egen åpen arkivløsning (*UiT Open Research Data*). Så vidt vi vet er UiT med dette også det første universitetet som vedtar en politikk for forvaltning av forskningsdata.

Viktige hensyn

Åpenhet og deling av data

Forslaget bygger på Forskningsrådets og EUs prinsipper for forvaltning av forskningsdata. Overordnet mål er at alle forskningsdata skal gjøres åpent tilgjengelige, med unntak av tilfeller hvor sikkerhetshensyn, personsensitivitet, kommersielle eller juridiske forhold krever begrensning av tilgangen. Denne målsettingen er i samsvar med UiTs prinsipper for Open Access-publikasjoner som ble vedtatt høsten 2010. Selv om UiT nasjonalt de senere år har hatt gode resultater for Open Access publisering, er det fremdeles et stort potensiale for å øke både publisering i åpne kanaler (gull OA) og for tilgjengeliggjøring gjennom egenarkivering (grønn OA). Dette har vist seg å være en prosess som tar tid, og det samme ventes når det gjelder arkivering og tilgjengeliggjøring av forskningsdata. For mange av UiTs forskere vil en målsetting om åpen tilgang til forskningsdata være nytt og dels ukjent. UiT ser det likevel som sentralt å være tidlig ute med å sette mål og prinsipper for en forvaltning av forskningsdata som er i tråd med de nasjonale og internasjonale føringene som gjelder for feltet.

Informasjonssikkerhet

Det er viktig at forskningsdata håndteres i tråd med gjeldende regelverk, og prinsippene er etter høringsrunden, knyttet sterkere opp mot *Styringssystem for informasjonssikkerhet ved UiT*.

Eierskap til data

Forslaget til prinsipper og retningslinjer klargjør, i henhold til *Reglement om sikring og forvaltning av arbeidsresultater ved UiT*, at UiT som hovedregel har eierskap til alle forskningsdata generert av ansatte i stilling ved UiT. Dette gjelder også ansatte ph.d.-studenter og midlertidig ansatte forskere. UiT har normalt ikke eierskap til studenter og gjesteforskeres forskningsdata, unntatt når dette er avtalt for eksempel ved eksternt finansierte prosjekter.

Det settes som mål at UiT som hovedregel skal ha tilgang til bruk av alle forskningsdata generert ved institusjonen. Rettigheter til bruk og/eller publisering av forskningsdata skal heller ikke overdras kommersielle aktører uten at UiT beholder rettighetene til å gjøre dataene åpent tilgjengelige for gjenbruk. Informasjon om- og støttetjenester for slike avtaler vil bli fulgt opp gjennom arbeidet med handlingsplanen.

Sensitive data

Flere av høringssvarene er opptatt av de særskilte krav som gjelder for håndtering av sensitive data, og mener at det er viktig at prinsippene ivaretar de spesielle hensynene som slike data krever. Forslaget til prinsipper og retningslinjer imøtekommer dette ved å fastslå at unntak fra kravet om at alle forskningsdata skal gjøres åpent tilgjengelige gjelder når andre hensyn krever

begrensning av tilgangen (eksempelvis sikkerhetshensyn, personsensitivitet, kommersielle eller juridiske forhold). Videre klargjøres det nå under punkt 4.4 at krav til lagring og arkivering kun gjelder for forskningsdata der det eksisterer systemer for sikker lagring og arkivering som er godkjent av UiT. Så langt har UiT dette kun for data som kan deles åpent (*UiT Open Research Data*). Dette betyr at deler av retningslinjene ikke gjelder for noen typer data, og at de vil gjelde for disse typene data så snart UiT har godkjente systemer på plass. UiT har satt som mål at institusjonen skal ha etablert tjenester for lagring av alle typer forskningsdata innen 2020.

Under punkt 4.6 er det tatt inn en tilføyelse som tydeliggjør at også forskningsdata som ikke kan gjøres åpent tilgjengelige skal utstyres metadata som kan inngå i systemer for gjenfinning. Ved å registrere metadata knyttet til et datasett i et arkiv, synliggjøres det både at et lukket datasett finnes og hvordan en kan komme i kontakt med forskerne som forvalter dette datasettet.

Databehandlingsplaner

UB tilbyr i dag støtte for forskere som trenger veiledning i å sette opp databehandlingsplaner, men foreløpig har ikke UiT en vedtatt mal. Nasjonalt er det heller ikke fastsatt bestemte maler for databehandlingsplaner (verken Forskningsrådet eller NSD har dette), og det er tatt initiativ til et samarbeid mellom BOTT-institusjonene om å se på felles løsninger for databehandlingsplaner. UiT er en del av dette samarbeidet. Forskerstøttetjenester for databehandlingsplaner vil utvikles løpende, og ha oppdatert informasjon tilgjengelig på UiTs nettsider.

Handlingsplan

Som en ramme for videre utviklingsarbeid og implementering av prinsipper og retningslinjer, foreslår universitetsdirektøren at det utarbeides en handlingsplan for dette arbeidet. Handlingsplanen skal gi utfyllende beskrivelser av de ulike basistjenester og systemer som institusjonen må tilby fagmiljøene for sikker behandling, lagring og arkivering av alle typer forskningsdata. UiT vil her både vurdere å benytte systemer/tjenester som allerede eksisterer utenfor UiT og å utvikle systemer alene eller sammen med andre. Handlingsplanen må tids- og kostnadsfeste dette arbeidet. Videre skal handlingsplanen beskrive hvilke støttetjenester som skal tilbys, hvilken kompetanse som kreves og hvem som skal ha ansvar for å tilby tjenestene.

IT-avdelingen stiller i sitt høringsvar spørsmål om hvem som skal avgjøre om eventuelle andre systemer som velges for lagring og arkivering er tilstrekkelig sikre og pålitelige. Ut ifra et informasjonssikkerhetsperspektiv bør det ikke være opp til den enkelte forsker å velge løsninger, da det er UiT som har det overordnede ansvaret for tilstrekkelig informasjonssikkerhet. Det foreslås at forskningsdata kun skal oppbevares på interne løsninger UiT har for dette formålet eller hos en tredjepart som UiT har godkjent. Universitetsdirektøren vil følge opp dette gjennom arbeidet med handlingsplanen.

Universitetsdirektørens vurdering

Det er et økende trykk fra toneangivende aktører innen forskning for at forskningsdata skal gjøres tilgjengelig for andre enn de forskerne som selv har framskaffet dataene. Dette er i tråd med utviklingen mot *Open Science*, og er ønskelig både i et forskningsetisk perspektiv og for at forskningsdata skal kunne utnyttes bedre. Lagring av forskningsdata vil kunne oppfattes som et merarbeid av den enkelte forsker. Dersom systemene som benyttes er gode, forskerne får god støtte og lagring av forskningsdata er en naturlig del av forskernes arbeidsflyt, vil imidlertid merarbeidet bli mindre og merverdien bli større. UiT vil derfor måtte legge godt til rette for sikker lagring og deling av data. Forslaget til prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata er et steg mot bedre forvaltning av forskningsdata ved UiT.

Gjennom det videre arbeidet med handlingsplanen for implementering av prinsippene og retningslinjene, er det et mål å finne løsninger som vil gjøre forvaltning av forskningsdata så enkelt som mulig for forskerne og organisere arbeidet og kompetansen mest mulig fleksibelt og effektivt. Overordnet for satsningen ligger prinsippet om at god forvaltning og deling av forskningsdata er sentralt for å bidra til økt gjennomsiktighet og kvalitet i forskningen og til at UiT kan oppfylle sitt samfunnsoppdrag som breddeuniversitet i nord.

Universitetsdirektøren ser at det vil kreve noe tid få på plass god informasjon og gode støttetjenester, og foreslår at *Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT* gjøres gjeldende fra 1. september 2017. I løpet av 2017 skal *Handlingsplan for implementering av prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT* utarbeides.

Odd Arne Paulsen

kst. universitetsdirektør

Pål Vegar Storeheier

forskningsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og krever ikke signatur

Saksbehandler: Randi Østhus

Vedlegg:

- Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT
- Høringssvar til Prinsipper og retningslinjer for forvaltning av forskningsdata ved UiT